

Національний університет біоресурсів і природокористування України
Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету

агробіологічного _____

Тонха О.Л. _____

“ _____ ” _____ 2019 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри міжнародних відносин і суспільних наук

Протокол № 11 від 04.06.2019 р.

Завідувач кафедри

Білан С.О. _____

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія української державності

напрямок підготовки _____ 201_ «агрономія» _____

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____ 203_ «садівництво і виноградарство» _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

\

Розробник: доц. кафедри міжнародних відносин і суспільних наук, к.і.н. О.М. Кропивко.

Київ – 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни «Історія української державності»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	
Освітній ступінь	бакалавр
Галузь знань	20 аграрні нау ки та продовольство
Спеціальність	203 садівництво та виноградарство
Спеціалізація	
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	Обов'язкова
Загальна кількість годин	90

Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	
Семестр	1	
Лекційні заняття	30 год.	
Практичні, семінарські заняття	30 год.	
Лабораторні заняття	- год.	
Самостійна робота	30 год.	
Індивідуальні завдання	- год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є послідовне вивчення державно-політичного, соціально-економічного, духовного, етнічного, культурного розвитку українського народу в контексті розвитку світової цивілізації з урахуванням профілю університету.

Завдання навчальної дисципліни:

- сформувати у студентів цілісне уявлення про історичний розвиток українського народу на основі джерел та наукової літератури;
- закласти підвалини української свідомості;
- виховати фахівців, здатних аналізувати та використовувати історичний досвід у вирішенні актуальних проблем сучасної України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має:

- оволодіти новітніми історичними теоріями та концепціями, системою наукового підходу до аналізу історії України;
- набути навички роботи з першоджерелами та самостійного осмислення документів і матеріалів.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ: ВИТОКИ, ФОРМИ, ТЕНДЕНЦІЇ

ЛЕКЦІЯ I: ВСТУП ДО КУРСУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ». ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ АГРОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ

Предмет і завдання курсу історії України. Значення курсу «Історія української державності» для фахової підготовки і виховання громадянської позиції та патріотизму, вироблення історичної свідомості. Наукова література з історії української державності. Основні методологічні принципи. Характеристика архівних і опублікованих джерел. Археологічні дослідження території України. Наукова періодизація історії української державності. Розвиток землеробства і скотарства. Перші протодержавні та державні утворення. киммерійські, скіфські та сарматські племена. Їх суспільний, господарський устрій, традиції і побут. Античні міста-держави Північного Причорномор'я. Створення, розквіт та занепад Боспорського царства. Проблема «прабатьківщини» слов'ян в історіографії. Основні концепції слов'янського етногенезу. Археологічні культури слов'ян, що були поширені на сучасних українських землях. Виокремлення східних слов'ян. Розселення і заняття східних слов'ян, їх звичаї, вірування, побут. Антський племінний союз. Боротьба з готами, гуннами, аварами. Східнослов'янські племена і державно-племінні союзи VI–IX ст. Державотворчі чинники в суспільно-політичній еволюції східнослов'янських племен.

Роль науки і техніки в історії людства. Аграрна освіта і наука як наука та навчальний предмет. Витоки та основні етапи розвитку аграрної освіти в Україні, її головні суперечності, досягнення та перспективи розвитку. . Історична ретроспектива розвитку рослинництва як галузі і науки. Періодизація розвитку рослинництва.

ЛЕКЦІЯ II: ГЕНЕЗА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: НАУКОВА ПОЛЕМІКА

Передумови утворення Київської Русі. Походження термінів «Русь», «Руська земля». Теорії походження Київської Русі. Проблеми періодизації давньоруської держави. Внутрішні і зовнішні фактори розвитку Київської держави за князювання Олега, Ігоря, Ольги, Святослава. Відносини Русі з кочівниками. Військові походи князів. Розширення кордонів Руської держави. Етнічні процеси в Київській Русі. Етногенез українського народу. Русь і Візантія. Шляхи проникнення християнства на Русь. Хрещення Русі та його історичне значення. Київська митрополія. Володимир Великий і Ярослав Мудрий. Причини ослаблення влади київських князів. Володимир Мономах і його боротьба за державну єдність Русі. Причини роздробленості

Русі. Політичний устрій і особливості системи державного управління та її історична трансформація. Соціально-економічні і політичні фактори об'єднання слов'ян. Утворення міст. Розвиток і характер землеволодіння. Соціально-економічний розвиток. Соціальна структура населення. «Руська правда». Культура Київської Русі. Міжнародні зв'язки і місце Київської Русі в історії Європи. Форми земельної власності. Зростання політичної та економічної могутності місцевих центрів. Розвиток міст, ремесла і торгівлі. Економічне і політичне зростання Галицького князівства. Особливості державного устрою. Внутрішня і зовнішня політика Ростиславичів. Ярослав Осмомисл. Протистояння експансії польських і угорських феодалів. Роман Мстиславович. Внутрішня боротьба за владу. Соціально-економічний розвиток та суспільно-політичний устрій Галицько-Волинського князівства. Виникнення і зростання міст. Боротьба Русі проти монголо-татарської навали. Спроби Данила Галицького організувати антиординську коаліцію європейських держав. Зовнішня політика Данила Галицького. Причини і наслідки втрати української державності. Історичне значення давньоруської держави. Роль України княжої доби у світовій історії.

ЛЕКЦІЯ IV: УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА БОРОТЬБА (сер. XVII ст.). КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКА ДЕРЖАВА: ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ

Посилення кріпосного гніту. Зростання національно-релігійного гноблення. Характер, рушійні сили і мета Національної революції. Богдан Хмельницький. Основні етапи війни. Українсько-російські зв'язки в роки війни. Переяславська угода 1654 р., її оцінка в історіографії. Ліквідація старого державного ладу і зародження української козацько-гетьманської держави. Її територія і адміністративно-територіальний устрій. Суспільний поділ на стани. Органи влади. Господарсько-фінансова політика. Дипломатична діяльність. Збройні сили. Створення коаліції проти Польщі. Війна України в союзі з Семигородом і Швецією. Гетьман Іван Виговський. Гадяцький договір. Юрій Хмельницький. Розчленування України на Правобережжя і Лівобережжя. Чорна рада. Гетьмани П. Тетеря та І. Брюховецький. Україна у політичних планах Росії, Польщі і Туреччини. Андрусівський мир. Гетьман Петро Дорошенко. Гетьмани Дем'ян Многогрішний та Іван Самойлович. Обрання гетьманом Івана Мазепи. Таємна дипломатія І. Мазепи. Обрання гетьманом Івана Скоропадського. Гетьман в екзилі Пилип Орлик та його «Конституція». Утворення Малоросійської колегії на чолі з С. Вельяміновим. Наказний гетьман П. Полуботок. Гетьман Д. Апостол. Діяльність Гетьманського уряду. Останній гетьман України К. Розумовський. Ліквідація Запорозької Січі. Зміна соціального і національного складу населення. Форми землеволодіння. Розвиток сільського господарства. Цехове ремесло та промисли. Торгівля. Адміністративно-політичний устрій Лівобережної України і Слобожанщини.

Гайдамацький рух. Коліївщина. Рух опришків. Захоплення Росією Криму. Включення Правобережжя до складу Російської імперії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. НА ШЛЯХУ ДО ВІДРОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ. (XX – поч. XXI ст.)

ЛЕКЦІЯ VII: ЕВОЛЮЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В 1917-1920 рр.

Лютнева демократична революція 1917 р. Утворення Центральної Ради, її програма і соціальна база. I Універсал Центральної Ради. Утворення Генерального Секретаріату. II Універсал Центральної Ради. III Універсал Центральної Ради. Утворення Української Народної Республіки. Утворення в Україні маріонеткового радянського уряду. Агресія більшовицької армії. IV Універсал Центральної Ради. Підписання мирного договору з Німеччиною, Австро-Угорщиною, Туреччиною, Болгарією. Зайняття України німецькими та австро-угорськими військами. Прийняття Конституції УНР. Криза Центральної Ради навесні 1918 р. Гетьманський переворот. Українська Держава гетьмана П. Скоропадського: особливості внутрішньої і зовнішньої політики. Падіння гетьманського режиму. Утворення Директорії, її політика і соціальна база. Відновлення УНР. Спроби утвердити українську державність в умовах зовнішньої агресії. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. УГА. Акт злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. Війна з Польщею. Національно-визвольний рух у Північній Буковині та на Закарпатті. Друга війна УНР з більшовицькою Росією. Встановлення радянської влади в Україні на початку 1919 р. Х. Раковський. Перша радянська конституція України. Політика більшовиків в Україні в 1919 р. Отаманищина. Зайняття України військами Денікіна. Політика Денікіна в Україні. Друге встановлення радянської влади наприкінці 1919 р. Варшавський договір. Радянсько-польська війна. Розгром Врангеля. Ризький мирний договір. Основні уроки української національної революції. Причини краху всіх спроб творення української національної держави у межах проживання етнічних українців. Аграрна політика українських урядів у 1917-1920 рр. Причини, події і наслідки аграрної політики українських національних урядів 1917–1920 рр. Діяльність українських національних урядів 1917–1920 рр. щодо земельної політики. Ставлення різних прошарків населення до аграрної реформи. розробка планів аграрної реформи УНР у 1920-х рр.

ЛЕКЦІЯ VIII: РАДЯНСЬКА ФОРМА ДЕРЖАВНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ТОТАЛІТАРИЗМУ (1921–1939 рр.)

Вирішення українського питання в ході роботи Паризької мирної

конференції (1919 р.). Новий поділ українських земель. Сен-Жерменський договір з Австрією (1919 р.). Рішення Ради послів (Великобританії, Франції, Італії, Японії) у березні 1923 р. Політика І воєнного комунізму. Перехід до нової економічної політики. Мета і цілі НЕПу в інтерпретації Леніна. Голод 1921–1923 рр. на півдні України: причини і наслідки. Аграрна політика. Поступове відродження сільського господарства. НЕП у промисловості. УСРР в системі «договірної федерації». Курс центрального партійно-державного керівництва на ліквідацію незалежності національних республік. «Автономізація» незалежних республік під виглядом утворення нової федерації – СРСР. Перші наслідки входження УСРР до складу Радянського Союзу. Конституція СРСР 1924 р. Сталінський курс на «всеосяжну колективізацію» селянських засобів виробництва. Курс на індустріалізацію країни. «Криза НЕПу» як результат відмови партійно-державного керівництва від «змички між містом і селом». «Ножниці цін». Хлібозаготівельні кризи. Політика коренізації, її особливості і наслідки. Досягнення і прорахунки українізації. Ставлення тоталітарного режиму до інтелігенції. Антицерковна політика державної партії. Завершення колективізації основної частини селянських господарств у 1931–1932 рр. Діяльність хлібозаготівельних комісій. Голодомор 1932–1933 рр. і його наслідки. Колгоспи в системі командної економіки після 1933 р. Відмова від продрозкладки. Політвідділи МТС і радгоспів. Репресії в Україні. Судові політичні процеси 30-х років. Чистка партії. Знищення керівництва КП(б)У. Згорання політики українізації. Національно-культурна політика державної партії в УРСР 30-х років. Боротьба з «буржуазним націоналізмом» і «націонал-ухильництвом». «Розстріляне відродження». Сільськогосподарська освіта і наука в умовах змін політичного курсу. Стан сільськогосподарської освіти на західноукраїнських українських землях в міжвоєнний період. Розвиток сільськогосподарських професійних шкіл в УРСР у 1921 - 1929 рр.

ЛЕКЦІЯ Х: ЗМІНИ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

(др. пол. 40–80-х рр. ХХ ст.)

Труднощі відбудови народного господарства. Голод 1946–1947 рр. насильницька колективізація в західних областях України. Нова хвиля масових репресій. Ліквідація Української греко-католицької церкви. Підпільно-партизанська боротьба ОУН–УПА зі сталінським режимом. Операція «Вісла». Україна після смерті Сталіна. Передача Кримської області до складу УРСР. Реформи М. Хрущова, їх суперечливий і непослідовний характер, загальна спрямованість і значення. Реформи середини 60-х років, їх згорання консерваторами в партійно-державному керівництві. Деформації в структурі економіки України, хижацька експлуатація її багатств, будівництво хімічних підприємств, атомних електростанцій. Наростання екологічної небезпеки. Екстенсивний розвиток сільського господарства, шкідливість кампанії щодо ліквідації «неперспективних» сіл. Україна в єдиному народно-господарському комплексі СРСР. Економічна політика в період перебудови

центрального уряду і Україна. Спроби лібералізації політичного режиму. Критика культу особи Сталіна. Початок реабілітації жертв сталінських репресій. Поява дисидентів в Україні. Зародження руху «шестидесятників», їхня роль у національно-культурному житті. Зупинення реабілітації і замовчування злочинної діяльності Сталіна. Звільнення П. Шелеста. В. Щербицький як провідник русифікаторської політики центру. Політичні репресії 60–70 років. Розгортання правозахисного та дисидентського руху. Репресивні дії органів КДБ. Спроби М. Горбачова реформувати суспільство. Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Відновлення критики сталінізму. Зростання політичної активності народу. Гальмування перебудовчих процесів в Україні. Національне пробудження українського народу. Реабілітація політичних в'язнів. Викриття злочинів тоталітарного режиму.

ЛЕКЦІЯ XI: ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ (з 1991 р.)

Перші кроки в демократизації суспільного життя і утворення нових політичних партій і громадських об'єднань. Прийняття Декларації про державний суверенітет України. Курс національно-демократичних сил на утвердження державного та економічного суверенітету республіки, проголошення незалежності України. Заборона діяльності КПУ. Пробудження релігійного життя. Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Л. Кравчук – Перший Президент України. Угода про Співдружність незалежних держав. Затвердження державної символіки України. Створення правової бази розвитку України як незалежної держави. Зміцнення державних кордонів. Формування Збройних сил і Військово-Морського Флоту, Національної гвардії, Служби безпеки, митної служби. Перехід від авторитарно-тоталітарної системи суспільного устрою до демократичного суспільства і правової держави. Генеза, сутність і функції держави. Форми державного правління. Форми державного устрою. Конституційний процес та прийняття Конституції. Політичний спектр сучасних політичних партій. Інститут президентства. Парламент. Уряд. Суд. Поєднання безпосереднього народовладдя зі здійсненням влади через органи державної влади і місцевого самоврядування. Побудова громадянського суспільства. Вдосконалення діяльності засобів масової інформації. Кризові явища сучасної політичної системи. Прийняття Верховною Радою України нормативних актів щодо реформування економіки, переходу до ринкових відносин, приватизації, їх суперечливий характер. 1991–1996 рр. — економічний спад. Інфляція. Приватизація. Негативна роль «тіньової економіки». Вихід з рубльової зони. Купони. Запровадження національної грошової одиниці. 1997–2007 рр. — відносна макроекономічна стабілізація в

окремих сегментах економіки і фінансів. Фінансова криза 1998 р. Реалізація програми «Реформи заради добробуту». 2008–2015 рр. — фінансово-економічна криза та посткризовий період. Визначальні тенденції та перспекти розвитку науки і техніки в умовах глобалізації. Роль науково-дослідної діяльності у поширенні прогресивних технологій в аграрному секторі економіки. актуальні тенденції розвитку, характерні світовому рівню освітньої сфери, та їх специфічні національні особливості в Україні. Висновки про хід економічних процесів у сфері освіти, перспективи й прогнози зміни показників її розвитку.

ЛЕКЦІЯ XIII: УКРАЇНА І СВІТ: ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ФАКТОР В ІСТОРИЧНИЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Міжнародне визнання сучасної незалежної української держави. Польща та Канада. Встановлення дипломатичних відносин. Офіційні візити перших осіб держави. Міжнаціональні відносини і їх правове регулювання в Україні. Кристалізація головних зовнішньополітичних інтересів і пріоритетів, що сформувався на засадах основоположних для нашої держави документів - Декларації про державний суверенітет та Акта про незалежність України. Кримська автономія. Участь в роботі Організації Об'єднаних Націй. Формування представництва у міжнародних організаціях, входження до світового співтовариства. Концепція зовнішньої політики України. Набуття Україною без'ядерного статусу 1994 р. Зовнішньополітичні акції України щодо зміцнення миру і співробітництва, припинення військових конфліктів. Участь України у миротворчих заходах під егідою ООН, у програмі «Партнерство заради миру», в діяльності Ради Європи. Основні геополітичні аспекти зовнішньої політики України. Встановлення, підтримка та всілякий розвиток економічних, культурних, науково-технічних відносин з усіма країнами світової спільноти. Україна і Співдружність незалежних держав. Подальший розвиток взаємовигідних відносин з колишніми республіками СРСР, особливо з Грузією, Азербайджаном, Узбекистаном і Молдовою в рамках ГУУАМ. Розвиток взаємовигідних відносин з країнами Чорноморського та Середземноморського басейнів.

Міжнародні зв'язки і зовнішньоекономічна діяльність вузів аграрного профілю. Основні тенденції професійної підготовки фахівців аграрної галузі у країнах ЄС та впровадження досвіду аграрної освіти країн Європейського Союзу в Україні. Нормативно-правова база, організація професійної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі, розвиток особистості майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки. Наукові основи наступності в системі неперервної аграрної освіти, система ступеневої підготовки та принципи професійної підготовки фахівців аграрного спрямування, теорія і практика підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі

до управлінської діяльності, організація самостійної роботи студентів агроінженерних спеціальностей.

Формування української діаспори. Основні хвилі міграції населення за межі України. Формування східної діаспори та основні райони заселення: Сибір, Далекий Схід, Середня Азія, Казахстан, Північний Кавказ. Формування західної української діаспори. Причини міграцій українців до країн Північної та Південної Америки та деяких європейських країн. Наймолодша українська діаспора Австралії. Міграції з України після проголошення незалежності. Українська діаспора на сучасному етапі. Участь української діаспори в державотворчому процесі.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма								Заочна форма					
	ти ж ні	ус ь о го	у тому числі					усь ого	у тому числі					
			л	п	ла б	ін д	с. р.			л	п	лаб	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9						
Змістовий модуль 1. Українська державність: витоки, форми, тенденції														
Тема 1. Вступ до курсу «Історія української державності». Історія розвитку агрономічної галузі	1		2	4	-	-	2	8						
Тема 2. Генеза української державності в епоху середньовіччя: наукова полеміка	2		2	2	-	-	4	8						
Тема 3 Латентний період українського державотворення:	3		2	2	-	-	2	6						

різноманітність і суперечливість трактувань													
Тема 4. Українська національна боротьба (сер. XVII ст.). Козацько-гетьманська держава: проблеми наукового переосмислення	4		2	2	-	-	2	6					
Тема 5. відродження ідеї українського національного самовизначення та державності в XIX ст.	5		2	2	-	-	2	6					
Тема 6. Нові тенденції в суспільно-політичному житті України на початку XX ст.	6		2	2	-	-	2	6					
Разом за змістовим модулем 1			12	14			14	40					
Змістовий модуль 2. На шляху до відродження державності (XX - поч. XXI ст.)													
Тема 1. Еволюція українського державотворення в 1917-1920 рр.	7		2	2	-	-	2	8					
Тема 2. Радянська форма державності в Україні в умовах	8		2	4	-	-	2	8					

тоталітаризму (1921-1939 рр.)													
Тема 3. Україна і друга світова війна: нова парадигма	9		2	2	-	-	2	6					
Тема 4. Зміни в політичному житті України (др. пол. 40–80-х рр. XX ст.)	10		2	2	-	-	2	6					
Тема 5. Історичні особливості державотворчих процесів в незалежній Україні (з 1991 р.)	11		2	2	-	-	2	6					
Тема 6. Освіта, наука, техніка як фундаментальні основи життя українського етносу	12		2	-	-	-	2	4					
Тема 7. Україна і світ: геополітичний фактор в історичній ретроспективі	13		2	2	-	-	2	6					
Тема 8. Перспективи української держави в XXI ст.	14		2	2	-	-	2	6					
Разом за змістовим модулем 2	8		18	16	-	-	16	50					

Усього годин	1 5	90	30	30	-	-	30	90					
Курсовий проект (робота) з (якщо є в робочому навчальному плані)			-	-	-	-	-	-					
Усього годин	90	15	30	-	-	45	90						

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Методичне заняття	2
2.	Державотворчі традиції на території України в стародавню добу: гіпотези та докази	2
3.	Русь в українській і світовій історії	2
4.	. Українські землі у складі іноземних держав XIV – I пол. XVII ст.	2
5.	Українська державність в II половині XVII ст.	2
6.	Функціонування державних механізмів на українських землях у XVIII ст.	2
7.	Суспільно-політичний рух в Україні у XIX ст.	2
8.	Змагання національно-демократичних сил за українську державність (поч. XX ст.).	2
9.	Боротьба за відновлення державності українського народу (1917–1920 рр.)	2

10.	Національно-державне будівництво в УРСР у міжвоєнний період	2
11.	Боротьба за українську державність на західноукраїнських землях у 20–30-х роках ХХ ст.	2
12.	Державне будівництво на українських землях у роки Другої світової війни	2
13.	Україна на шляху до незалежності: суспільно-політичні трансформації (1945–1991 рр.)	2
14.	Теорія та практика державного будівництва в умовах незалежності України	2
15.	Українська держава на сучасному етапі	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Роль науки і техніки в історії людства. Історія аграрної освіти і науки. Розвиток народних знань про природу та первісних систем рільництва	2
2	Розвиток наукових знань та формування агрокультури на українських землях в період Середньовіччя. Наукова революція та її вплив на аграрний розвиток. Досягнення в галузі наук в XVI — XVII ст.	4
3	Трансформація соціальної структури суспільства в умовах нових земельних відносин.	4
4	Сільськогосподарські знання в добу просвітництва у XVIII ст. Початок промислової революції. Аграрна освіта і наука в індустріальну добу. Вплив технічного прогресу та розвитку наукових знань на активізацію українського національно-визвольного руху II пол. XIX ст.	4
5	Аграрна політика українських урядів у 1917-1920 рр. . Сільськогосподарська освіта і наука в умовах змін політичного курсу. Сталінські репресії відомих діячів аграрної освіти та науки.	4
6	Друга світова війна (1939-1945 рр.). Сільськогосподарська наука в умовах німецької окупації	4
7	Соціально-економічні та політичні процеси в Україні в	4

	другій половині 50-х – середині 80-х років. Особливості розвитку української науки та освіти в умовах науково-технічної революції.	
8	Визначальні тенденції розвитку освіти, науки, техніки як фундаментальних основ рівня життя українського етносу. Українські науковці і винахідники у галузі агрономії	4
	Разом	30

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Предмет, завдання, методи та джерела вивчення історії України. Наукова періодизація історії української державності.
2. Первісне суспільство і перші державні утворення на території України.
3. Проблеми походження і розвитку українського народу.
4. Слов'янські племена на території України: теорії походження, розселення, заняття.
5. Передумови утворення та концепції походження держави Київська Русь, їх оцінка в сучасній історіографії.
6. Періодизація політичної історії Київської Русі.
7. Суспільно-політичний устрій Київської Русі (кін. IX – поч. XIV ст.).
8. Соціально-економічний розвиток Київської Русі (кін. IX – поч. XIV ст.).
9. Історичне значення прийняття християнства в Київській Русі.
10. Причини та наслідки феодалної роздробленості Київської Русі. Її значення в історичній долі українського та інших слов'янських народів.
11. Утворення Галицько-Волинської держави, її політичний та соціально-економічний розвиток.
12. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Польського королівства (сер. XIV – перш. пол. XVI ст.).
13. Українські землі у складі Речі Посполитої (др. пол. XVI – перш. пол. XVII ст.). Люблінська унія 1569 р. та Берестейська унія 1596 р.
14. Українське козацтво: причини виникнення та теорії походження, еволюція та соціально-етнічний склад.
15. Запорозька Січ: виникнення, військово-адміністративний устрій, господарство. Історичне значення Запорозької Січі в боротьбі українського народу за державну незалежність.
16. Боротьба запорожців проти татарсько-турецької агресії (XVI – перш. пол. XVII ст.). Гетьман Петро Сагайдачний.
17. Козацько-селянські повстання кін. XVI – поч. XVII ст.
18. Українська національна революція XVII ст.: причини, рушійні сили, мета, характер, періодизація та історичне значення.
19. Переяславська Рада 1654 р. Березневі статті та їх оцінка в історичній літературі.

20. Програма Б.Хмельницького щодо побудови української держави на основі ідеї української соборності. Основні ознаки Української козацької держави.
21. Боротьба за збереження козацької держави гетьманів Лівобережної України в добу Руїни (60–80-ті рр. XVII ст.).
22. Політичний та економічний розвиток Правобережної України у др. пол. XVII–XVIII ст.
23. Особливості територіально-політичного устрою та економічного розвитку Лівобережної України в др. пол. XVII–XVIII ст.
24. Участь України в Північній війні. Гетьманування І. Мазепи.
25. Гетьман П. Орлик та Конституція 1710 р.
26. Етапи ліквідації автономії України (XVIII ст.).
27. Запорозька Січ в др. пол. XVII–XVIII ст. та її остаточна ліквідація. Подальша доля українського козацтва.
28. Гайдамацький та опришківський рухи в Україні.
29. Адміністративно-територіальний устрій, політичне життя та соціально-економічний розвиток українських земель у складі Австрійської імперії кін. XVIII–XIX ст.
30. Суспільно-політичні рухи на західноукраїнських землях др. пол. XIX ст.: москвофіли, народовці, радикали.
31. Кирило-Мефодіївське товариство, його програма та практична діяльність.
32. Декабристський рух в Україні.
33. Соціально-економічні наслідки та особливості проведення аграрної реформи 1861 р. в Україні. Імперські буржуазні реформи 60–70-х років XIX ст. та їх наслідки.
34. Суспільні течії та рухи др. пол. XIX ст.: народницький, ліберальний, соціал-демократичний, національний.
35. Виникнення перших політичних партій на Україні (кін. XIX – поч. XX ст.).
36. Національне і аграрне питання в умовах революції 1905–1907 рр.
37. Українські землі в період Першої світової війни.
38. Аграрна реформа Столипіна та її здійснення в Україні.
39. Українська Центральна Рада: соціальна база, структура та програмні завдання. Внутрішня та зовнішня політика.
40. Проблеми державотворення в Універсалах Центральної Ради.
41. Українська держава гетьмана П. Скоропадського: внутрішня та зовнішня політика, причини падіння.
42. Директорія УНР: склад, соціальна база, внутрішня та зовнішня політика, причини падіння.
43. Державотворчі процеси на західноукраїнських землях. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р.
44. Історичне значення, причини поразки та уроки національно-демократичної революції в Україні (1917–1921 рр.).
45. Процес становлення та утвердження радянської влади у Наддніпрянській Україні (1917–1921 рр.).

46. Політика «воєнного комунізму» та її реалізація в УСРР (березень 1919 – січень 1921 рр.). Голод 1921–1923 рр.
47. Розвиток народного господарства України на засадах НЕПу. (НЕП, його - суть та здійснення в Україні).
48. Україна та створення СРСР (союзний договір від 30 грудня 1922 р.).
49. Особливості здійснення індустріалізації в Україні, її соціально-економічні наслідки.
50. Економічна суть та цільове призначення суцільної колективізації сільського господарства в Україні.
51. Соціально-економічні і політичні наслідки насильницької колективізації в Україні. Голодомор 1932–1933 рр.
52. Політика українізації (20–30-ті рр. XX ст.), її наслідки.
53. Сталінські репресії в Україні та їх згубні наслідки для України.
54. Становище західноукраїнських земель у складі Польщі, Чехословаччини та Румунії (20–30-ті рр. XX ст.).
55. Приєднання західноукраїнських земель до УРСР: позитивні та негативні наслідки.
56. Українське питання в міжнародній політиці напередодні та на початку Другої світової війни.
57. Карпатська Україна (1938–1939 рр.).
58. Фашистський окупаційний режим в Україні. Форми руху опору.
59. Вклад українського народу в боротьбу проти гітлерівських військ у 1941–1945 рр. та наслідки Другої світової війни для України.
60. Особливості відбудови народного господарства України у післявоєнний період. «Радянізація» західноукраїнських областей.
61. Реформи 50–60-х рр. XX ст. та їх здійснення на Україні.
62. Наростання кризових явищ в соціально-економічному та політичному житті України у 70–80-х рр. XX ст.
63. Дисидентський рух в Україні (60–80-ті рр. XX ст.).
64. Складність та суперечливість перебудовчих процесів в Україні (1985–1991 рр.).
65. Проголошення суверенітету та державної незалежності України: передумови, законодавча база.
66. Конституційний процес та прийняття Основного Закону України 1996 р.
67. Реформування політичної системи та розбудова громадянського суспільства у незалежній Україні.
68. Соціально-економічні перетворення в незалежній Україні.
69. Суть та етапи аграрної реформи в сучасній Україні.
70. Історія національно-державної символіки незалежної України.
71. Напрями та пріоритети зовнішньої політики України.
72. Реформування вищої аграрної освіти.

**Зразок тестових завдань
з дисципліни
«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ»**

1. На території сучасної України стародавні люди з'явилися близько:

1	1 млн. років тому
2	150 тис. років тому
3	15 тис. років тому
4	100 тис. років тому

Правильна відповідь: 1.

2. Територія Української козацької держави за умовами Зборівського договору включала землі колишніх воєводств:

1	Руського, Чернігівського, Белзького
2	Белзького, Брацлавського, Волинського
3	Київського, Волинського, Брацлавського
4	Київське, Чернігівське, Брацлавське

Правильна відповідь: 4.

3. Династія Києвичів перервалася внаслідок убивства Аскольда і захоплення Києва Олегом у:

1	879 р.
2	882 р.
3	912 р.
4	862 р.

Правильна відповідь: 2.

4. Члени ОУН у боротьбі за незалежність України віддавали перевагу:

1	парламентським формам боротьби
2	організованим у рамках закону демонстраціям
3	терористичним актам, експропріації та саботажу
4	культурно-просвітницькій діяльності

Правильна відповідь: 3.

5. Напади печенігів на Русь припинилися внаслідок їх остаточного розгрому:

1	князем Святославом
2	князем Володимиром
3	князем Ярославом Мудрим
4	князем Володимиром Мономахом

Правильна відповідь: 3.

6. Визначте факт, що відносяться до біографії Симона Петлюри:

1	Очолював Генеральний Секретаріат Центральної Ради
2	Уклав договір із Росією про військову допомогу
3	Був провідником Товариства українських поступовців
4	Прихильник союзу із Радянською Росією

5	Один із керівників Директорії
---	-------------------------------

Правильна відповідь: 5.

7. Наказним гетьманом був:

1	І.Мазепа
2	І.Скоропадський
3	П.Полуботок
4	Д.Апостол

Правильна відповідь: 3.

8. Курс на індустріалізацію було проголошено:

1	у 1925 р.
2	у 1927 р.
3	у 1929 р.
4	у 1930 р.

Правильна відповідь: 1.

9. Коронація Данила Галицького відбулася у:

1	Львові 1256 р.
2	Дорогичині в 1253 р.
3	Холмі 1245 р.
4	Володимирі в 1238 р.

Правильна відповідь: 2.

10. Зміст «неолітичної революції» полягав у переході людини:

1	від збиральництва до мисливства
2	від привласнюючого до відтворюючого господарства
3	від відтворюючого до привласнюючого господарства
4	від мисливства до збиральництва

Правильна відповідь: 2.

11. Перша битва між українською повстанською армією і військом Речі Посполитої відбулася під:

1	Корсунем
2	Берестечком
3	Пилявцями
4	Жовтими Водами

Правильна відповідь: 4.

12. За Білоцерківським договором козацький реєстр встановлювався у:

1	20 тисяч
2	40 тисяч
3	60 тисяч
4	30 тисяч

Правильна відповідь: 1.

13. Ярлик – це:

1	податок, яким монголи обклали русичів
2	керівник «сотні» в монгольському війську
3	грамота монгольського хана, яка давала право на князювання
4	угода, що визначала торгові стосунки між монголами і русичами

Правильна відповідь: 3.

14. У результаті Андрусівського перемир'я між Річчю Посполитою та Московським царством:

1	Україну було приєднано до Москви
2	Україну було поділено між двома державами
3	Україні повернули всі землі
4	Україна була приєднана до Польщі

Правильна відповідь: 2.

15. Таємний Валуєвський циркуляр 1863 р. забороняв:

1	видання українською мовою педагогічної, церковної, наукової літератури та підручників, крім художніх творів
2	діяльність українських політичних партій
3	заняття політичною агітаційно-пропагандистською діяльністю
4	користуватися в побуті українською мовою

Правильна відповідь: 1.

16. Згідно з III Універсалом Центральної Ради поміщицьке землеволодіння:

1	перетворювалося на велике державне господарство
2	Зберігалось
3	перетворювалися на кооперативні господарства
4	Скасовувалося

Правильна відповідь: 4.

17. У роки правління М.Хрущова розвиток присадибного господарства селян:

1	Обмежувався
2	Стимулювався
3	Заборонявся
4	Гальмувався

Правильна відповідь: 1.

18. Гітлерівський план «Ост» передбачав:

1	надання Україні автономних прав у складі третього рейху
2	перетворення України у самостійну державу під протекторатом

	третього рейху
3	повне винищення арійського населення
4	перетворення України на «життєвий простір німецької нації»

Правильна відповідь: 4.

19. Територія Української козацької держави за умовами Зборівського договору включала землі колишніх воєводств:

1	Київське, Чернігівське, Брацлавське
2	Белзького, Брацлавського, Волинського
3	Київського, Волинського, Брацлавського
4	Руського, Чернігівського, Белзького

Правильна відповідь: 1.

20. Україна вперше стала повновладним членом міжнародної співдружності – членом ООН:

1	У 1962 р.
2	У 1975 р.
3	У 1945 р.
4	У 1991 р.

Правильна відповідь: 3.

21. Яке слово пропущене в реченні?

Вирішення проблеми походження народу в науці носить назву.	(у бланку відповідей подати одним словом)
--	---

Правильна відповідь: Етногенез

22. Яке слово пропущене в реченні?

Адміністративну реформу, за якою місцевих князів було замінили синами київського князя, здійснив ____.	(у бланку відповідей подати одним словом)
--	---

Правильна відповідь: Володимир

23. Яке слово пропущене в реченні?

3-й універсал Центральної Ради проголошував ____.	(у бланку відповідей подати одним словом)
---	---

Правильна відповідь: УНР

24. Яке слово пропущене в реченні?

Київ виник на землях східнослов'янського союзу племен ____.	(у бланку відповідей подати одним словом)
---	---

Правильна відповідь: Поляни

25. Яке слово пропущене в реченні?

Автором «Пактів і Конституції прав і вольностей Війська Запорізького» був ____.	(у бланку відповідей подати одним словом)
---	---

Правильна відповідь: П. Орлик

26. Яке слово пропущене в реченні?

Головою Української Центральної Ради, що утворилася в березні 1917 р., було обрано ____.	(у бланку відповідей подати одним словом)
--	---

Правильна відповідь: М.С. Грушевського

27. Яке слово пропущене в реченні?

Найчисельнішою національною меншиною в сучасній Україні є ____.	(у бланку відповідей подати одним словом)
---	---

Правильна відповідь: росіяни

28. Яка дата пропущена в реченні?

Формування сучасної території України завершилося в ____ році.	(у бланку відповідей подати одним словом)
--	---

Правильна відповідь: 1954

29. Яке слово пропущене в реченні?

Цілковита незалежність держави від інших держав у внутрішній та зовнішній політиці – це ____.	(у бланку відповідей подати одним словом)
---	---

Правильна відповідь: Суверенітет

30. Які слова пропущене в реченні?

Надзвичайне возвеличення будь-кого і поклоніння йому – це ____.	(у бланку відповідей подати двома словами)
---	--

Правильна відповідь: культ особи

31. Яка дата пропущена в реченні?

Національну грошову одиницю гривню ввели в обіг у ____ році.	(у бланку відповідей подати цифрами)
--	--------------------------------------

Правильна відповідь: 1996

32. Яке слово пропущене в реченні?

За Зборівським договором козацький реєстр	(у бланку відповідей подати
---	-----------------------------

встановлювався у ____ тисяч осіб.	цифрами)
-----------------------------------	----------

Правильна відповідь: **40**

33. Рушійними силами Національно-визвольної війни середини XVII ст. були(відзначте неправильну відповідь):

1	Козацтво
2	Селянство
3	католицьке духовенство
4	Міщани
5	українська шляхта.

Правильна відповідь: **3.**

34. Відзначте факти, що відносяться до періоду правління Ярослава Мудрого:

1	будівництво Софіївського собору
2	Київське повстання
3	заснування Києво-Печерської лаври
4	Любецький з'їзд
5	створення зводу законів «Руська правда»

Правильна відповідь: **1, 3, 5.**

35. Відзначте факти, що відносяться до періоду правління Володимира Великого:

1	будівництво Десятинної церкви
2	створення зводу законів «Руська правда»
3	орієнтація на Візантію у зовнішній політиці
4	запровадження християнства на Русі
5	спроба об'єднати Правобережну та Лівобережну Україну

Правильна відповідь: **1, 3, 4.**

36. Серед наведених тверджень про результати внутрішньої політики Данила Галицького виберіть правильні:

1	досяг згоди з боярами і спільно з ними – через боярську раду – вирішував всі питання внутрішньої політики
2	здолав боярську опозицію і зміцнив князівську владу
3	захистив від боярської сваволі та надмірної експлуатації галицьких селян та міщан
4	запровадив нові повинності і збільшив залежність селян від великих землевласників
5	розбудував існуючі і заснував нові міста, заселивши їх іноземцями

Правильна відповідь: **2, 3, 5.**

37. Серед наведених тверджень про результати зовнішньо-політичної діяльності Данила Галицького виберіть правильні:

1	забезпечив свої права на «отчину» – Галицьку та Волинську землі – в поляків та угорців
2	досяг порозуміння з монголо-татарами і не допустив плундрування ними своєї землі, хоч і мусив руйнувати укріплення міст
3	приєднав до своєї держави землі Австрії та Угорщини
4	схилив до союзу Литву
5	приєднав до князівства Краків та Мазовію
6	розбив лицарів-хрестоносців у битві під Дорогочином
7	брав участь у хрестовому поході на монголо-татар

Правильна відповідь: 1, 4, 6.

38. Відзначте факти, що стосуються біографії Вітовта:

1	відстоював незалежність Литви від Польщі
2	приєднав до Великого Литовського князівства південноукраїнські степи до Чорного моря
3	відстоював права православного населення Великого Литовського князівства
4	під час Грюнвальдської битви очолив литовські війська

Правильна відповідь: 1, 2, 4.

39. Із перелічених нижче суджень про причини громадянської війни в Україні у 1658-1659 рр. виберіть правильні:

1	загострення соціальних протиріч в українському суспільстві
2	загострення релігійного конфлікту між православними та уніатами
3	наростання незгод щодо зовнішньополітичної орієнтації України серед еліти та простолюду
4	втручання сусідів України в її внутрішньополітичні справи

Правильна відповідь: 1, 3, 4.

40. Виберіть серед наведених положень ті, що розкривають наслідки реформ 60-70-х рр. в Російській імперії для покращення соціально-економічного життя населення України:

1	забезпечили провідну роль поміщицьких господарств у виробництві сільськогосподарської продукції та торгівлю нею
2	стимулювали розгортання ринкових відносин
3	прискорили формування ринку робочої сили
4	прискорили процес урбанізації в східноукраїнських землях
5	активізували переведення селян на місячну та урочну системи
6	забезпечили соціальну рівність селян

Правильна відповідь: 2, 3, 4.

41. Встановіть відповідність:

а) Ігор	1) 882-912 рр.
б) Святослав	2) 912-945 рр.

в) Ольга	3) 945-964 рр.
г) Олег	4) 964-972 рр.
д) Ярополк	5) 972-980 рр.

Правильна відповідь: а-2, б-4, в-3, г-1, д-5.

42. Встановіть відповідність:

а) турецька піхота, що формувалася в основному з вихованців спеціальних шкіл, куди спрямовували дітей християн	1) галера
б) людський полон, захоплений під час турецько-татарських нападів на інші землі	2) ясир
в) корабель, веслярами на якому були чоловіки-невільники	3) яничари
г) грамота турецького султана, у якій фіксувалися його розпорядження та пожалування	4) фірман

Правильна відповідь: а-3, б-2, в-1, г-4.

43. Встановіть відповідність:

а) козаки, що осіли навколо Корсуня, Черкас, Канева та інших містечок порубіжних з Диким полем земель	1) низовики
б) козаки, що перебували на королівській службі і були вписані у спеціальні списки	2) городовики
в) козаки, що проживали нижче дніпровських порогів (між сучасними Дніпропетровськом і Запоріжжям) і гуртувалися на Січі	3) реєстровці
г) переселенці-українці, що проживали на Слобожанщині	4) черкеси

Правильна відповідь: а-4, б-3, в-1, г-2.

44. Встановіть відповідність:

а) повстання Марка Жмайла	1) 1620-1621 рр.
б) повстання П. Бута (Павлюка), Д. Гуні та Я. Острянина	2) 1625 р.
в) руйнування Кодака кошовим І. Сулимою	3) 1630 р.
г) повстання Т. Федоровича (Трясила)	4) 1635 р.
д) Хотинська війна	5) 1637-1638 рр.

Правильна відповідь: а-2, б-5, в-4, г-3, д-1.

45. Встановіть відповідність:

а) «Березневі статті»	1) Б.Хмельницький
б) «Переяславські статті» 1659 р.	2) Ю.Хмельницький
в) «Батуринські» та «Московські» статті	3) І.Брюховецький
г) «Конотопські статті»	4) Д. Многогрішний
д) «Глухівські статті»	5) І.Самойлович

Правильна відповідь: а-1, б-2, в-3, г-5, д-4.

46. Встановіть відповідність:

а) категорія діячів культури за часів „хрущовської відлиги”;	1) сталінщина
б) хрущовське правління;	2) дисиденти
в) форма і період тоталітарного режиму в СРСР в 30-50-х рр. XX ст.	3) „відлига”
г) незгодні з існуючою формою влади, політичним режимом тощо.	4) шістдесятники

Правильна відповідь: а-4, б-3, в-1, г-2.

47. Встановіть відповідність:

а) політика «воєнного комунізму»	1) примусове об’єднання сільськогосподарських виробників у колективних господарствах (колгоспах)
б) «нова економічна політика»	2) концентрація фінансових та організаційних зусиль на розвитку важкої промисловості з метою перетворення УСРР в індустріально розвинену країну
в) політика колективізації	3) політика, яка допускала лібералізацію в сільському господарстві, легкій промисловості та торгівлі, однак давала змогу радянській владі зберігати «командні» позиції у важкій промисловості, транспорті, банківській та земельній справах, кадровій політиці
г) політика індустріалізації	4) політика, яка передбачала одержавлення промисловості, торгівлі, а також заборону приватної торгівлі, остання розцінювалась як спекуляція;
д) п’ятирічний план	5) основна форма планування радянською владою соціально-економічного розвитку СРСР

Правильна відповідь: а-4, б-3, в-1, г-2, д-5.

48. Встановіть відповідність:

а) 22 червня 1941 р.	1) оборона Києва
б) 23-29 червня 1941 р.	2) оборона Севастополя
в) 5 серпня – 16 жовтня 1941 р.	3) оборона Одеси
г) 11 липня – 19 вересня 1943 р.	4) напад Німеччини на СРСР
д) жовтень 1941 р. – 3 липня 1942 р.	5) танковий бій у районі Луцьк-Броди-Рівне

Правильна відповідь: а-4, б-5, в-3, г-1, д-2.

49. Розставте події у хронологічній послідовності:

1	просування готів у Північне Причорномор’я
2	виникнення Антського племінного союзу

3	вторгнення племен аварів у Причорномор'я
4	розселення сарматів
5	Скіфська держава

Правильна відповідь: 5, 4, 1, 2, 3.

50. Розставте події у хронологічній послідовності:

1	Люблінська унія
2	битва під Варною
3	Кревська унія
4	битва при Грюнвальді
5	Городельська унія

Правильна відповідь: 3, 4, 5, 1, 2.

51. Розставте події у хронологічній послідовності:

1	проголошення окремої держави «Карпатська Україна»
2	приєднання Східної Галичини до Польщі
3	заснування УВО
4	створення Сельроб
5	проголошення автокефалії православною церквою

Правильна відповідь: 5, 3, 2, 4, 1.

52. Розставте події у хронологічній послідовності:

1	Березневі статті
2	Битва під Корсунем
3	Битва під Батогом
4	Білоцерківський договір
5	Обрання Б.Хмельницького гетьманом
6	Облога Львова

Правильна відповідь: 5, 2, 6, 4, 3, 1.

53. Розставте події у хронологічній послідовності:

1	Битва на річці Калці 1223
2	Хрещення Київської Русі 988
3	Ярослав Мудрий 1019-1054
4	Походи руських князів на Візантію
5	«Повість минулих літ» поч. 12 ст.

Правильна відповідь: 4, 2, 3, 5, 1.

54. Розставте події у хронологічній послідовності:

1	Прийняття Конституції України
2	Заколот ДКНС
3	Входження України до складу ООН
4	XX з'їзд КПРС
5	Декларація про державний суверенітет

Правильна відповідь: 3, 4, 5, 2, 1.

55. Розставте події у хронологічній послідовності:

1	Зруйнування Запорізької Січі Катериною II
2	Коліївщина
3	Указ Катерини II про закріпачення селян Лівобережжя та Слобожанщини
4	Заснування II Малоросійської колегії
5	Указ Катерини II про скасування гетьманства

Правильна відповідь: 5, 4, 2, 1, 3.

56. Розставте події у хронологічній послідовності:

1	Проголошення УНР
2	Гетьманський переворот
3	Створення Директорії
4	Зречення царя Миколи II
5	Акт злуки ЗУНР і УНР

Правильна відповідь: 4, 1, 2, 3, 5.

57. Визначіть, якими за формою правління були держави:

1. Тіра	А. монархія
2. Херсонес	Б. республіка
3. Ольвія	В. конституційна монархія
4. Боспорське царство	Г. парламентська республіка

Правильна відповідь: 1-б, 2-б, 3-б, 4-а.

58. Співставте роки подіям:

1. 1991 р.	А. Запровадження національної валюти - гривні
2. 1993 р.	Б. Проголошення незалежності України
3. 1996 р.	В. Помаранчева революція
4. 2004 р.	Г. Прийняття нової конституції України
	Д. Прийняття воєнної доктрини України

Правильна відповідь: 1-б, 2-д, 3-а, г, 4-в.

59. Вкажіть, яких політичних поглядів притримувались перелічені політичні партії, що діяли в Україні під час Лютневої революції:

1) більшовицька партія	а) погоджувалися на самовизначення Фінляндії і Польщі, але відмовляли у цьому Україні. Вона мала отримати лише національно-
2) російські партії ліберально-демократичного спрямування: кадети, есери, меншовики	

3) Українська народна партія (УНП)	культурну автономію у складі оновленої демократичної Росії
4) Товариство українських поступовців» (ТУП)	б) вбачали майбутнє України у складі перебудованої на федеративних засадах Росії, до якої Україна ввійде автономною частиною
5) Українська соціал-демократична робітнича партія (УСДРП)	
6) Українська партія соціалістів-революціонерів (УПСР)	в) розраховували на повне здобуття Україною державної незалежності

Правильна відповідь: а-2, б-4, 5, 6, в-3.

60. Встановіть відповідність:

1) Законодавча влада	а) Президент
2) Виконавча влада	б) Кабінет міністрів
3) Судова влада	в) Конституційний Суд
	г) Прокуратура
	д) Верховна Рада
	е) Місцеві ради
	ж) Верховний Суд

Правильна відповідь: 1-д, е, 2-а, б, 3-в, г, ж.

8. Методи навчання

При вивченні курсу «Історія української державності» застосовуються 3 групи методів навчання:

- **методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності;**
- **методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;**
- **методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.**

Перша група охоплює вербальні методи передачі і сприймання навчальної інформації (розповідь, лекція); наочні (ілюстрація, презентація); практичні (вправи, групові та індивідуальні завдання). В межах самостійної роботи – робота з книгами, робота з методичними матеріалами, робота з Інтернет-джерелами, творчі завдання.

При вивченні курсу активно використовуються інтерактивні методи (при веденні лекцій та семінарських занять) та проблемно-пошукові методи навчання (як при веденні аудиторних занять, так і при організації самостійної роботи студентів).

Що стосується методів стимулювання і мотивації навчання, то досвід підтверджує ефективність навчальних дискусій.

Також використовуються і такі методи навчання: інформаційно-ілюстративний, метод проблемного викладу, метод інтерактивного навчання (співбесіди, пресконференції, круглі столи, брейн-ринги, підготовка

кросвордів, екскурсій), а також технічні засоби навчання: кодоскоп, магнітофон, навчальне телебачення, відеопроєктор, карти і схеми.

9. Форми контролю

Контрольні заходи включають поточний, періодичний (модульний) та підсумковий контроль.

Крім цього до діагностичних засобів входить пакет комплексних контрольних робіт.

Форма проведення поточного контролю під час практичних (семінарських) занять визначається кафедрою. Періодичний і підсумковий контроль та виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань здійснюються відповідно розробленого положення «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 20.02.2015 р. протокол № 6.

Під час проведення навчальних занять необхідно використовувати такі форми і методи контролю:

- усне опитування: індивідуальне, фронтальне, групове;
- письмовий контроль: виконання текстових завдань, написання рефератів, доповідей, кросвордів, презентацій тощо;
- тестовий контроль.

Методи модульного контролю: письмова контрольна робота, підсумкове тестування.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи R НР	Рейтинг з додаткової роботи R ДР	Рейтинг штрафний R ШТР	Підсумкова атестація (екзамен чи залік)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

Примітки. 1. Відповідно до «Положення про екзамени і заліки в НУБіП України», затвердженого ректором університету 20.02.2015 р., рейтинг студента з навчальної роботи **R НР** стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R(1)_{ЗМ} \cdot K(1)_{ЗМ} + \dots + R(n)_{ЗМ} \cdot K(n)_{ЗМ})}{K_{ДИС}} + R_{ДР} - R_{ШТР},$$

де **R(1)ЗМ, ... R(n)ЗМ** – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

K(1)ЗМ, ... K(n)ЗМ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{\text{ДИС}} = K(1)_{\text{ЗМ}} + \dots + K(n)_{\text{ЗМ}}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R_{\text{ДР}}$ – рейтинг з додаткової роботи;

$R_{\text{ШТР}}$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K(1)_{\text{ЗМ}} = \dots =$

$K(n)_{\text{ЗМ}}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$0,7 \cdot (R(1)_{\text{ЗМ}} + \dots + R(n)_{\text{ЗМ}})$$

$$R_{\text{НР}} = \frac{\dots}{n} + R_{\text{ДР}} - R_{\text{ШТР}}.$$

Рейтинг з додаткової роботи $R_{\text{ДР}}$ додається до $R_{\text{НР}}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{\text{ШТР}}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{\text{НР}}$. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

2. Згідно із зазначеним Положенням **підготовка і захист курсового проекту (роботи)** оцінюється за 100 бальною шкалою і далі переводиться в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

Оцінювання студента відбувається згідно положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 20.02.2015 р. протокол № 6 з табл. 1.

Оцінка національна	Оцінка ECTS	Визначення оцінки ECTS	Рейтинг студента, бали
Відмінно	A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 – 100
Добре	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	82 – 89
	C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74 – 81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	64 – 73
	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	60 – 63

Незадовільно	Х	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35 – 59
	Ф	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота	01 – 34

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

11. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Історія української державності» включає:

- конспект лекцій на паперовому та електронному носіях;
- навчально-методичний посібник для організації самостійної роботи;
- рекомендації для підготовки до семінарських занять;
- матеріали для демонстрування за допомогою технічних засобів навчання (відеофільми та відеофрагменти).

З урахуванням новітніх здобутків історичної науки, а також вимог модульно-рейтингової системи кафедри історії і політології у 2015 р. видано такі методичні матеріали:

1. Білан С.О., Кравченко Н.Б., Кропивко О.М. та ін. Програма та методичні рекомендації до лекційних і семінарських занять з курсу «Історія України» (для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання). – К.: ПП «ДІРЕКТ ЛАЙН», 2015. – 66 с.

2. Живора С.М., Ісакова Н.П., Кропивко О.М. та ін. Історія України. Програма, методичні вказівки і контрольні завдання для студентів заочників вищих аграрних навчальних закладів. – К.: ПП «ДІРЕКТ ЛАЙН», 2015. – 103 с.

3. Ісакова Н.П., Кропивко О.М., Лановюк Л.П. та ін. Історія України: комплексні варіанти завдань у тестовій формі. – К.: ПП «ДІРЕКТ ЛАЙН», 2015. – 140 с.

4. Ісакова Н.П., Кравченко Н.Б., Хвіст В.О. та ін. Комплекс навчально-методичних матеріалів з курсу «Історія України» (для студентів та викладачів). – К.: ПП «ДІРЕКТ ЛАЙН», 2015. – 75 с.

5. Кравченко Н.Б., Хвіст В.О., Лановюк Л.П. та ін. Історія України: навчально-практичний довідник. – К.: ПП «ДІРЕКТ ЛАЙН», 2015. – 112 с.

12. Рекомендована література

Базова

1. Алексєєв С.В. Історія України: Короткий курс лекцій : [для студ. вузів усіх спец. та усіх форм навчання] / С. В. Алексєєв [и др.] ; Донбаська держ. машинобудівна академія. – Краматорськ : ДДМА, 2007. – 228 с.
2. Аркас М.М. Історія України-Русі / Микола Аркас ; [упоряд., передм. Коваль Р. М.]. – Репр. вид. 1912 р. – Київ : Холодний Яр ; Кам'янець-Подільський : Медобори, 2013. – 424, [14] с.
3. Багацький В.В. Історія України : підручник / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. – Вид. третє, доп. і переробл. – К. : Алерта, 2010. – 388 с.
4. Бадах Ю.Г. Історія України. Практикум : навч. посіб. / Ю. Г. Бадах ; Київ. нац. торгов.-екон. ун-т. – К. : Київ. нац. торгов.-екон. ун-т, 2011. – 408 с.
5. Беренштейн Л.Ю., Коломієць С.С., Живора С.М., Іщенко Т.Д., Романюк Н.Й. На засадах Болонського процесу: Навч. посібник. – К.: НАУ, 2006. – 228 с.
6. Бойко О.Д. Історія України. – К.: Магістр – S, 2000. – 207 с.
7. Бойко О.Д. Історія України : навч. посіб. / О. Д. Бойко. – 3.вид., випр., доп. – К. : Академвидав, 2005. – 688 с.
8. Бойко О.Д. Історія України : підручник / О. Д. Бойко. – 5-те вид., допов. – Київ : Академвидав, 2014. – 717 с.
9. Борисенко В. Курс української історії: з найдавніших часів до ХХ століття. – К.: Либідь, 1998. – 615 с.
10. Борошенко О.А. Історія України : тест. завдання / О. А. Борошенко. – К. : Вид. Паливода А. В., 2008. – 128 с.
11. Бунятян К. Давнє населення України. Навч. посібник. – К.: Либідь, 1999. – 228 с.
12. Бушин М. Українці в світі. Навч. посібник. – Черкаси: УНТЕІ, 2003. – 176 с.
13. Винокур І.С. Телегін Д.Я. Археологія України: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1994. – 318 с.
14. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації ХІХ – ХХ ст. Навч. посібник. – К.: Генеза, 1996. – 360 с.
15. Гудзь В. Історія України : підручник для студ. вищ. навч. закладів / В. Гудзь. – 2-е вид., доп. і перероб. – К. : Слово, 2008. – 672 с.
16. Добров П.В. Історія України : курс лекцій і структурно-логічні схеми / Добров П. В., Єсіп І. М. – [Донецьк] : [Вебер, Донец. філ.], [2009]. – 472 с.
17. Залізник Л. Первісна історія України: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1999. – 264 с.
18. Заруба В.М. Історія України (з найдавніших часів до сьогодення) : навч. посіб. для абітурієнтів / В. М. Заруба, Р. Ю. Васковський ; Юридична академія МВС України. Кафедра теорії та історії держави і права. – Д. : Ліра ЛТД, 2005.
19. Земерова Т.Ю. Історія України. Основні події історії України. Політичний, економічний і культурний розвиток. Хронологічна таблиця :

[посібник] / Т. Ю. Земерова, І. М. Скирда. – Х. : Співак В. Л. : Весна, 2014. – 511 с.

20. Ісакова Н.П., Кропивко О.М., Паламарчук Н.І. Історія України (в схемах і таблицях). Навчальний посібник для студентів аграрних закладів III–IV рівня акредитації. – Київ: Аграрна освіта, 2005. – 204 с.

21. Історія України: нове бачення / За ред. В.А. Смолія. – Т. 1. – К.: Україна, 1995. – 351 с.

22. Історія України: нове бачення / За ред. В.А. Смолія. – Т. 2. – К.: Україна, 1996. – 495 с.

23. Історія України. Посібник / За ред. Т. Темка, Л. Тупчієнка. – К.: Академія, 2002. – 480 с.

24. Історія України : курс лекцій / [В. М. Щербатюк та ін.] ; за ред. д-ра іст. наук В. М. Щербатюка ; Нац. акад. внутр. справ. – Київ : Фенікс, 2014. – 375 с.

25. Історія України : навч. посібник / М. В. Борисенко [та ін.]. – К. : Ніка-Центр, 2007. – 184 с.

26. Історія України : підручник / Г.Д. Казьмирчук [та ін.] ; наук. ред. Г.Д. Казьмирчук ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2-ге вид., випр. і допов. – К. : Логос, 2010. – 648 с.

27. Історія України від давнини до сучасності : навч. посіб. / Департамент освіти і науки Львів. облдержадмін., Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, КЗ ЛОР "Львів. обл. Мала акад. наук учнів. молоді" ; [уклад.]: Зоя Баран, Надія Кокотко, Роман Тарнавський. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2014. – 102 с.

28. Історія України з найдавніших часів до наших днів : практикум для студ. неспец. ф-тів: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / упоряд. С.В. Герегова [та ін.] ; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – 2-е вид., доп. – Чернівці : Наші книги, 2007. – 264 с.

29. Історія України та її державності / Л. Є. Дещинський [та ін.]. – Вид. 4-те, переробл. і доп. – Л. : Бескид Біт, 2008. – 444 с.

30. Історія України у питаннях та відповідях : навч. посіб. з підготов. до модул. контролю знань студ. неіст. фаху / В. І. Масальський [та ін.]. – Донецьк : Донеччина, 2009. – 399 с.

31. Історія української культури / За загал. ред. І. Крип'якевича. – К.: Либідь, 1994. – 56 с.

32. Каденюк О.С. Історія України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Каденюк О. С. – К. : Кондор, 2008. – 407 с.

33. Казьмирчук М.Г. Історія України : підруч. для вищ. навч. закл. / М. Г. Казьмирчук ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Кафедра української історії та етнополітики. – К. : Видавець Цимбаленко Є.С., 2009. – 184 с.

34. Коломієць С.С. Історія формування української моделі розвитку сільського господарства (з найдавніших часів до початку 20-х рр. XX ст.). – Ч. 1. – К.: Навчально-науковий природничо-гуманітарний інститут НАУ, видавничий відділ НАУ, 2003. – 180 с.

35. Коломієць С.С. Історія формування української моделі розвитку сільського господарства (з найдавніших часів до сьогодення). – Ч. 2, 3. – К.: Навчально-науковий природничо-гуманітарний інститут НАУ, видавничий відділ НАУ, 2003. – 244 с.
36. Комова О.С. Історія України : тематичні текстові завдання / О. С. Комова, І. М. Лебедева. – К. : Країна мрій, 2008. – 200 с.
37. Кормич Л., Багацький В. Історія України від найдавніших часів до ХХІ століття. Навч. посібник. – Харків: ООО «Одіссей», 2001. – 480 с.
38. Крижанівський О.П., Плохій С.М. Історія церкви та релігійної думки в Україні. Навч. посібник: У 3-х книгах. – Кн. 3. – Кінець ХVІ – середина ХІХ століття. – К.: Либідь, 1994. – 336 с.
39. Кузнець Т.В. Історія України ХІХ століття : навч. посіб. / Кузнець Т.В. – Умань : [Жовтий], 2011. – 354 с.
40. Лазарович М.В. Історія України : навч. посіб. / М. В. Лазарович. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К. : Знання, 2011. – 686 с.
41. Лановик Б.Д. Історія господарства. Україна і світ. Підручник. – Тернопіль: Економічна думка, 1997. – 479 с.
42. Лановик Б.Д. та ін. Економічна історія України і світу. Підручник. – К.: Вікар, 2002. – 478 с.
43. Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Історія господарства: Україна і світ. – К.: Вища шк., 1995. – 480 с.
44. Литвин М., Мордвинцев В., Слюсаренко А. Історія України. Навч. посібник. – К.: Знання – Прес, 2002. – 670 с.
45. Литвин В.М. Історія України : навч. посібник / В. М. Литвин [и др.]. – К. : Знання, 2008. – 957 с.
46. Литвин В.М. Історія України : підручник / В. М. Литвин. – 3-тє доопрац. та доп. вид. – К. : Наукова думка, 2009. – 821 с.
47. Литвин В.М. Історія України : підручник / В. М. Литвин. – 4-тє, доопр. та допов. вид. – К. : Наукова думка, 2010. – 829 с.
48. Литвин В.М. Історія України : підручник / Володимир Литвин ; [відп. ред. В. А. Смолій] ; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. – К. : Наукова думка, 2013. – 989 с.
49. Мицик Ю.А. Історія України : навч. посіб. / Юрій Мицик, Олег Бажан. – Київ : Кліо, 2015. – 677 с.
50. Нагаєвський І. Історія української держави ХХ століття. – К.: Укр. письменник, 1994. – 413 с.
51. Нартов В. В. Історія України з давніх-давен до сьогодення / В. В. Нартов. – Х. : Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2007. – 352 с.
52. Новітня історія України (1900–2000). Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К.: Вища шк., 2000. – 663 с.
53. Овсій І.О. Зовнішня політика України (від найдавніших часів до 1944 року): Навч. посібник. – К.: Либідь, 1999.
54. Олійник С.В. Історія України : конспект лекцій для студ. неіст. ф-тів вищ. навч. закл. України / С. В. Олійник, С. А. Сидорук ; Кам'янець-

Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський : Абетка : Сисин О. В., 2012. – 171 с.

55. Палій О.А. Історія України : [посібник] / Олександр Палій. – Вид. 2-ге, допов. – Київ : К.І.С, 2015. – 594, [1] с.

56. Пасічник М. С. Історія України та її державності : конспект лекцій / М.С. Пасічник, С. М. Пасічник, О. М. Василюшин ; Укр. акад. друкарства. – Вид. 2-ге, допов. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2011. – 759 с.

57. Панченко П., Славов П., Марчук В. Аграрна історія України. Навч. посібник для студ. і викл. сільськогосподарських закладів освіти I–IV рівнів акредитації. – К.: Просвіта, 1996. – 360 с.

58. Політична історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В.І. Танцюри. – К.: Академія, 2001. – 488 с.

59. Полянський О.А. Історія України : навч. посіб. для семінар. занять / Олег Полянський, Руслана Труба. – Л. : ЛДУФК, 2011. – 467 с.

60. Полянський О.А. Історія України: проблеми методології та методики / Олег Полянський ; [уклад. Р. І. Труба]. – Т. : Навчальна книга – Богдан, 2012. – 127 с.

61. Реєнт О. П.. Історія України у схемах і таблицях : навч. посіб. для вузів і шкіл / О. П. Реєнт, В. М. Шевченко. – К. : Інститут історії України НАН України, 2005. – 162 с.

62. Рибак І.В. Історія України у проблемному викладі, в особах, термінах, назвах і поняттях : навч. посібник-коментар для студ. вищих навч. закл. / І.В. Рибак, А. Ю. Матвеев. – 2. вид., доп. – Хмельницький : ТОВ НВП "Евріка", 2004. – 200 с.

63. Світлична В. Історія України. Навч. посібник. – К.: Каравела, 2004. – 408 с.

64. Стьопін А.О. Історія України. Конспект лекцій : навч. посіб. / А. О. Стьопін. – О. : Астропринт, 2007. – 160 с.

65. Сулько В. С. Історія України : навч. посіб. / В. С. Сулько ; Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Каф. історії України. – Рівне : О. Зень [вид.], 2011. – 543 с.

66. Україна і світ. Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства: Навч. посібник для вузів / За загал. ред. Б.Д. Лановика. – К.: Генеза, 1994. – 368 с.

67. Українська культура: Історія і сучасність. Навч. посібник / За ред. С.О. Черепанової – Львів: Світ, 1994. – 456 с.

68. Українська культура: Лекції / За ред. Д. Антонича. – К.: Либідь, 1993. – 591 с.

69. Українська та зарубіжна культура: Навчальний посібник / За ред. М.М. Заковича. – К.: Знання, 2000. – 622 с.

70. Українське народознавство. Навчальний посібник / За ред. С.П. Павлюка. – Львів: Фенікс, 1994. – 608 с.

71. Чуткий А. І. Історія України : навчальний посібник: у 2 кн. / А. І. Чуткий. – Кн. 1 : Давня та нова історія України. – Ніжин : Видавництво НДУ, 2007. – 311 с.

72. Чуткий А. І. Історія України : навчальний посібник: у 2 кн. / А. І. Чуткий. – Кн. 2 : Новітня історія України. – Ніжин : Видавництво НДУ, 2007. – 239 с.

73. Чуткий А.І. Історія України : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / А.І. Чуткий ; Міжрегіональна академія управління персоналом. – К. : МАУП, 2006. – 352 с.

74. Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності: Курс лекцій: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1999. – 479 с.

Допоміжна

1. Верстюк В., Дзюба О., Репринцев В. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. – К.: Наук. думка, 1995. – 688 с.

2. Войцехівська І., Абліцов В., Божко О. та ін. Історія України в особах ХІХ – ХХ ст. – К.: Україна, 1995. – 479 с.

3. Гетьмани України: історичні портрети. – К.: Україна, 1991. – 216 с.

4. Гісем О.В., Мартинюк О.О., Трухан О.Ф. Історія України в таблицях. – Х.: КСД, 2006. – 480 с.

5. Дзюба О.М., Павленко Г.І. Літопис найважливіших подій культурного життя в Україні (Х – середина ХVІІ ст.): Посібник-довідник. – К.: АртЕк, 1998. – 200 с.

6. Довідник з історії України. – К.: Генеза, 2001. – 1135 с.

7. Енциклопедія українознавства / Інститут української археології НАН України. – К.: Віпол, 1994. – Т. 1. – 400 с.

8. Енциклопедія українознавства / Інститут української археології НАН України. – К.: Віпол, 1995. – Т. 2. – 400 с.

9. Енциклопедія українознавства / Інститут української археології НАН України. – К.: Віпол, 1995. – Т. 3. – 430 с.

10. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. / В.М. Литвин, В.І. Гусєв, А.Г. Слюсаренко та ін. – К.: Вища шк., 2002. – 430 с.

11. Історія України : [довідник] / упоряд. С. Крупчан [та ін.]. – 4-те вид., перероб. і доп. – К. : Казка, 2009. – 736 с.

12. Історія України : довідник / упоряд.: С. Крупчан [та ін.]. – 5-те вид., перероб. і доп. – К. : Казка, 2010. – 736 с.

13. Історія України. Комплексний довідник + профільний рівень / [уклад.: Воропаєва В. В. та ін.]. – Видю 5-те, допов. та перероб. – Харків : Весна : Співак В. Л., 2014. – 703 с.

14. Короткий довідник з історії України / І.Ф. Курас, М.О. Багмет, І.І. Федьков та ін. – К.: Вища шк., 1994. – 255 с.

15. Котляр М., Кульчицький С. Довідник з історії України. – К.: Україна, 1996. – 463 с.

16. Котляр М. Історія України в особах. Давньоруська держава. – К.: Україна, 1996. – 240 с.

17. Коцур В. П. Історія України в датах / В. П. Коцур [и др.]. – Переяслав-Хмельницький ; Чернівці : Книги-XXI, 2007. – 144 с.
18. Крушинський В.Ю., Левенець Ю.А. Історія України. Події. Факти. Дати. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Зодіак-ЕКО, 1993. – 176 с.
19. Малий словник історії України. – К.: Либідь, 1997. – 464 с.
20. Попок А.А. Українці на Далекому Сході: організації, події, персоналії. Довідник. – К.: Альтерпрес, 2004. – 360 с.

13. Інформаційні ресурси

1. histua.com/
2. www.istpravda.com.ua/tags/tag_історія+України/
3. likbez.org.ua/
4. www.ukrainehistory.narod.ru/
5. www.history.org.ua/
6. www.mon.gov.ua
7. www.rada.kiev.ua /LIBRARY
8. www.novamova.com.ua
9. www.litopys.org.ua
10. www.nbu.gov.ua
11. www.nplu.org.ua
12. www.iananu.kiev.ua